

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl samosoudkyně JUDr. Kateřinou Štěpánovou, Ph.D., ve věci

žalobce: **S. K.**
zastoupen JUDr. Vladislavem Bujokem, advokátem
sídlem Borovského 828/18, 734 01 Karviná - Ráj

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
sídlem 225 08 Praha 5, Křížová 25

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 13. 6. 2023, o starobní důchod
takto:

- I. Žaloba **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Soud přezkoumává rozhodnutí žalované o žádosti žalobce o zvýšení starobního důchodu o částku za vychované děti (dále pro zjednodušení v textu též jen „výchovné“) podle § 34a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů znění („zákon o důchodovém pojištění“).

2. Žalovaná v prvním stupni žádost žalobce rozhodnutím ze dne 22. 5. 2023 zamítla pro nesplnění podmínek předpokládaných čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon o důchodovém pojištění, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů („zákon č. 323/2021 Sb.“).
3. Námitky žalobce žalovaná napadeným rozhodnutím zamítla.

II. Relevantní skutková zjištění

4. Dne 2. 11. 1999 požádal žalobce o starobní důchod. Z žádosti mj. vyplývá, že nepožádal o uznání péče o děti (viz kolonka 7 formuláře). Starobní důchod byl žalobci přiznán k datu 16. 12. 1999.
5. Součástí spisu je osobní list důchodového pojištění žalobce a jeho evidenční listy důchodového pojištění. Celková doba pojištění žalobce činila 44 roků a 274 dnů. V roce 1987 je evidováno 7 a v roce 1989 172 vyloučených dnů. Z evidenčních listů jsou patrné výše vyměřovacích základů žalobce. Rovněž je zjevné, že žalobce vykonával souběžně vedlejší pracovní poměr.
6. Dne 7. 9. 2022 požádal žalobce u Okresní správy sociálního zabezpečení v Karviné o zvýšení starobního důchodu za vychované děti (P. K., narozeného X, a V. Z., rozenou K., narozenou X). K žádosti doložil první stranu rozsudku Okresního soudu v Karviné, č. j. 18 C 230/79, jímž soud rozvedl manželství žalobce a H. K. (matky dětí) a schválil dohodu rodičů, na jejímž základě se tehdy nezletilé děti V. a P. svěřují pro dobu po rozvodu manželství do péče otce; rovněž se rodiče dohodli na výživném. Návrh podal otec dne 1. 10. 1979.
7. Ze správního spisu je dále patrné, že bývalá manželka žalobce a matka dětí V. a P. H. K., posléze D., zemřela dne X.
8. Součástí žádosti o výchovné je čestné prohlášení žadatele o výchově dítěte (kolonka D formuláře). Žalobce prohlásil, že osobně a v největším rozsahu pečoval od narození do zletilosti o obě své děti a že v uvedené době o dítě nepečovala jiná osoba.
9. S ohledem na čestné prohlášení žalobce o tom, že o děti V. a P. pečoval osobně od jejich narození do zletilosti, jej dne 1. 3. 2023 správní orgán prvního stupě vyzval za účelem posouzení rozhodujícího podílu na výchově a zjištění skutkového stavu, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, ke sdělení: 1) v čem spočíval větší rozsah jeho osobní péče o děti oproti matce; 2) zda, jakým způsobem a v kterém období ovlivnila péče o děti negativně jeho pracovní kariéru (uvedením doby zaměstnání s kratším pracovním úvazkem, čerpáním ošetrovného o nemocné děti a apod.); 3) kdo o děti osobně a celodenně pečoval do dětí do 4 let jejich věku.
10. Na výzvu reagoval žalobce sdělením ze dne 13. 3. 2023. Uvedl, že s manželkou vychovávali děti společně, ovšem ve větší míře se dětem věnoval žalobce, neboť manželka pracovala pouze na odpoledních směnách a on na směnách ranních. Dále popsal okolnosti rozvodu manželství.

11. Žalovaná rozhodla v prvním stupni dne 22. 5. 2023. Žádost zamítla, neboť dovodila, že žalobce nezajišťoval východu dětí v největším rozsahu. Poukázala na to, že matka dětí ve svém profesním životě vykazala období, kdy z důvodu čerpání mateřské a rodičovské dovolené výdělečnou činnost nevykonávala vůbec.
12. Námitky žalobce žalovaná napadeným rozhodnutím zamítla a rozhodnutí ze dne 22. 5. 2023 potvrdila. Žalobce neprokázal, že by o děti pečoval v největším rozsahu. V největším rozsahu o děti osobně pečovala jejich matka, a to od jejich narození po dobu mateřské, resp. rodičovské dovolené, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na možnosti jeho výdělku. V případě žalobce nedošlo v období od narození dětí do jejich zletilosti k poklesu vyměřovacích základů. Naopak měl žalobce dlouhodobě dvě souběžné výdělečné činnosti.

III. Žaloba

13. Žalobce má za to, že splnil všechny zákonem stanovené podmínky pro přiznání procentního navýšení starobního důchodu z důvodu výchovy dětí.
14. O výchovné požádal předepsaným způsobem jako jejich otec, jelikož matka před uzákoněním tohoto nároku zemřela. K žádosti předložil také čestné prohlášení, které žalovaná dostatečně neprošetřila, a neprokázala tak žalobcem tvrzené skutečnosti (že o děti převážně pečoval on). Žalobce je toho názoru, že nelze bez dalšího chránit matku s odůvodněním, že přestala docházet do zaměstnání v důsledku čerpání mateřské a rodičovské dovolené, což mělo za následek výpadek příjmů.
15. Zdůraznil, že mu soud po rozvodu svěřil obě děti do péče. Musel se vzdát lepší a výnosnější pracovní pozice, a naopak sjednat vedlejší pracovní činnost, aby mohl o děti pečovat a vynahradit jim výpadek příjmu, který by jinak měl, kdyby se lepší (ale časově náročné) pozice nevzdal.
16. Rozhodnutí žalované je dle žalobce vágní a nepodložené relevantními důkazy.
17. Žalobce navrhl zrušení napadeného rozhodnutí.

IV. Vyjádření žalované

18. Žalovaná osvětluje smysl zavedení tzv. výchovného do české právní úpravy.
19. Souhlasí s tím, že svěřením dětí do péče žalobce pro dobu po rozvodu jeho manželství s matkou dětí svědčí o zásadním podílu na péči. Je však nutné brát v potaz tehdejší věk dětí, tj. 11 let u syna a 15 let u dcery. Žalobce vysvětlil důvody rozpadu manželství, avšak nijak netvrdil, že by matka dříve o děti pečovala méně nebo vůbec.
20. Žalobce neprokázal, že by v relevantním období (od narození dětí do jejich zletilosti) oproti matce převážně zajišťoval osobní péči a výchovu dětí. Ta je nesporná toliko po rozvodu manželství.

21. Žalovaná připomněla, že k výzvě ze dne 1. 3. 2023 ohledně zjištění rozsahu péče žalobce sdělil, že děti vychovávali s matkou společně, avšak ve větší míře on. Žalobce požadované údaje nikterak nepřiblížil, neoznačil ani žádné důkazní prostředky, s výjimkou čestného prohlášení. Až v žalobě, tedy mimo rámec správního řízení, přichází s novými skutkovými okolnostmi.

V. Posouzení věci krajským soudem

22. Krajský soud poté, co zjistil, že žaloba byla podána včas v souladu s ustanovením § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „s. ř. s.“), přezkoumal napadené rozhodnutí v souladu s ustanovením § 75 odst. 2 s. ř. s. v mezích žalobních bodů.
23. O žalobě rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť pro tento postup byly splněny zákonné podmínky uvedené v § 51 odst. 1 s. ř. s.
24. Žaloba **není** důvodná.
25. Krajský soud nejprve shrnuje relevantní právní úpravu.
26. Institut výchovného přinesla změna zákona o důchodovém pojištění č. 323/2021 Sb. Nabyla účinnosti dne 1. 1. 2023. Vychází z poslaneckého pozměňovacího návrhu (č. 8828, J. Hamáček, sněmovní tisk č. 1230/1, PSP, 8. volební období, 2017-2021, dostupné na www.psp.cz) a zrcadlí se v § 34a zákona o důchodovém pojištění.
27. V případě důchodů přiznaných před 1. 1. 2023, jak je tomu v nynější věci, se ve vztahu k výchovnému použijí pravidla čl. II (přechodná ustanovení) zákona č. 323/2021 Sb.
28. Podle čl. II bod 1 zákona č. 323/2021 Sb. se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. 1. 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, a to při splnění dále uvedených podmínek. Toto zvýšení (přiznání výchovného) náleží k procentní výměře starobního důchodu.
29. Podle čl. II bod 3 zákona č. 323/2021 Sb. se podmínky výchovy dítěte pro účely přiznání výchovného posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, a to i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Platí rovněž, že *výchovu téhož dítěte nelze pro účely přiznání výchovného současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu (zvýrazněno soudem);* to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy
30. Podle čl. II bod 4 zákona č. 323/2021 Sb., věty první, platí, že pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku.

31. Podle čl. II bod 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje dle bodu 4. (přiznání výchovného bez žádosti), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 lze žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.
32. Žalobci byl starobní důchod přiznán v období (do 31. 12. 2022), pro které se naplnění podmínky výchovy dítěte posuzovalo podle podmínek uvedených v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se prováděl zákon o důchodovém pojištění.
33. V tomto období byla podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, byla podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat.
34. Ve smyslu § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb. se podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou též, pečovala-li žena o nezletilé dítě a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo b) aspoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.
35. Účelem a smyslem výchovného (dle odůvodnění návrhu aplikované právní úpravy) je „posílit důchodové nároky osob, které v průběhu svojí pracovní kariéry zajišťovaly výchovu dětí“ (...) a „ocenit osoby, které získaly významnou zásluhu z hlediska budoucnosti financování základního důchodového pojištění tím, že dlouhodobě zajišťovaly výchovu dítěte (...)“. Jedná se o finanční částku „v pevně stanovené výši (počáteční hodnota je 500 Kč), o kterou se zvýší procentní výměra starobního důchodu pojištěnce (muže či ženy), který zajišťoval výchovu konkrétního dítěte v největším rozsahu. V případě péče o více dětí se tato částka násobí počtem těchto dětí.“ (...) „Vzhledem k tomu, že osobami, které výchovu dětí v největším rozsahu zajišťovaly, jsou převážně ženy, docílí se tímto opatřením částečného snížení často kritizovaného rozdílu mezi průměrným starobním důchodem žen a mužů. (...) Navrhovaná právní úprava reaguje na skutečnost, že průměrný starobní důchod žen je nižší než průměrný starobní důchod mužů.“
36. Výchovné má přispět k narovnání důchodů osob, které osobně pečovaly o děti a tato péče se ve výsledku negativně projevila (s ohledem na nižší výdělků a kratší dobu pojištění) na výši starobních důchodů těchto osob, většinou žen: „Z hlediska postavení žen a jejich mateřské role ve společnosti je třeba reflektovat objektivní a stěžejní změnitelnou skutečnost, že v jejich případě má výchova dětí závažnější dopad na jejich pracovní kariéru, a tedy i na konečnou výši důchodu. Ačkoliv výchovu dětí nepochybně zajišťují velmi zodpovědně a efektivně i muži, lze kvalifikovaně odhadovat, že u žen dominují ty složky výchovy, které mohly s ohledem na svůj charakter negativně ovlivnit délku doby zaměstnání a výdělků pečující osoby, tj. kdy péče musela být zajišťována „na úkor“ možné pracovní aktivity (ženy pečující o děti ve větší míře vykonávají rutinní a méně finančně ohodnocená zaměstnání, popř. zaměstnání s kratšími pracovními úvazky, která jsou navíc přerušována překážkami v práci z důvodu potřeby péče o dítě). V kariérách mužů se tyto aspekty obvykle nevyskytují a v tomto ohledu je tedy jejich postavení obecně

příznivější.“ Tohoto kompenzačního institutu však mohou při splnění zákonných podmínek využít i muži: „nárok na výchovné vznikne i mužům, jestliže zajišťovali výchovu dítěte sami nebo ve větším rozsahu než ženy“.

37. Z výše uvedeného lze mj. dovodit, že v případech, kdy o dítě či děti pečovalo více osob, což je právě případ posuzované věci, je nutno posoudit, která z osob pečovala o dítě v největším rozsahu. Při splnění ostatních podmínek (§ 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb.) pak lze nárok na výchovné přiznat.
38. Právní úprava pojem „péče v největším rozsahu“ nedefinuje. Již z jazykového výkladu je však zjevné, že užití slovního spojení „v největším srovnání“ předpokládá srovnání rozsahu péče ve vztahu k ostatním osobám, které o dítě do jeho zletilosti pečovaly. Je tedy otázkou skutkovou, která z více osob poskytujících dítěti v posuzovaném období péči, tak činila ve srovnání s ostatními osobami v onom, zákonem vyžadovaném, „největším rozsahu“.
39. V souzené věci proto žalovaná postupovala správně, pokud přistoupila k porovnání rozsahu péče poskytované dětem ze strany jejich matky a žalobce tak, aby zjistil, který z rodičů dětem poskytoval péči v největším rozsahu.
40. Krajský soud připomíná, že právní úprava počítá ve vztahu k osobám (ženám), u nichž byl důchodový věk již stanoven (před 1. 1. 2023) se zohledněním vychovaných dětí (viz § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění), se zvýšením starobního důchodu bez žádosti (čl. II bod 4 zákona č. 323/2001 Sb.). Platí totiž vyvratitelná domněnka, že za vychované dítě se pro účely zvýšení důchodu o tzv. výchovné považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku. Pokud k takovému zvýšení důchodu při jeho stanovení nedošlo, je třeba o výchovné zvlášť požádat. V návaznosti na posouzení takové žádosti pak může dojít k přiznání výchovného osobě, která o dítě na základě skutkových zjištění pečovala v největším rozsahu a případně (zároveň) ke snížení důchodu osobě (ženě), u níž byl důchod stanoven se zohledněním těchto vychovaných dětí (čl. II bod 7 zákona č. 323/2001 Sb.).
41. Krajský soud poukazuje i na to, že zvláštní část důvodové zprávy k návrhu zákona č. 323/2021 Sb. nevyžaduje posouzení „kvality“ péče. Podstatnou indicíí pro naplnění podmínky „péče v největším rozsahu“ je s ohledem na účel právní úpravy vymezení délky časového období, po které neměla posuzovaná osoba v důsledku péče o dítě možnost profesního uplatnění, či po které byla možnost jejího pracovního uplatnění ve srovnání s ostatními pečujícími osobami zjevně snížena.
42. Je rovněž na místě vycházet z předpokladu, že péče o dítě v období, po které byla pečující osoba na mateřské a rodičovské dovolené, je primární indicíí pro vyvratitelnou domněnku, že tato osoba naplnila podmínku péče o dítě v největším rozsahu. Je rovněž pravdou, že při posouzení podmínky péče v největším rozsahu je zapotřebí hodnotit péči o dítě během celého období nezletilosti dítěte (viz rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2024, č. j. 55 Ad 7/2023-26). Z možnosti naplnění podmínky péče v největším rozsahu proto nelze v individuálních případech vyloučit osoby, které o dítě pečovaly i v dalších obdobích.
43. Výše naznačená pravidla žalovaná při svých úvahách v napadeném rozhodnutí respektovala.

44. V případě žalobce nebylo sporu o tom, zda splnil podmínky péče o dítě dítěte. O obě děti pečoval do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků, neboť, jak ostatně sám uvádí v reakci na výzvu ze dne 1. 3. 2023, o děti pečovali s manželkou společně.
45. Spornou otázku představuje naplnění podmínky péče v největším rozsahu, neboť společně s žalobcem o děti pečovala (a rovněž naplnila podmínky výchovy dítěte) i jejich matka.
46. Podle čl. II bodu 5. přechodných ustanovení k zákonu č. 323/2021 Sb. se v žádosti o přiznání výchovného (ke starobnímu důchodu stanovenému před 1. 1. 2023) uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu. Tímto způsobem však lze mít výchovu dítěte pro účely přiznání výchovného za prokázanou pouze tehdy, pokud zde nejsou důvodné pochybnosti o tom, že žadatel skutečně je osobou, která o dítě pečovala v největším rozsahu.
47. Takové pochybnosti s ohledem na obsah dávkového spisu žalobce v nynější věci vyvstaly. V pochybnostech bylo nutno provést dokazování. Ke zjišťování skutečnosti, která z osob pečovala v největším rozsahu, je při existenci pochybností nutno přistoupit i tehdy, kdy druhé (jiné) pečující osobě výchovné přiznáno nebylo (např. z důvodu jejího úmrtí, jak je tomu v nynější věci).
48. Bylo však na žalobci, aby prokázal, že o vychované dítě pečoval v největším rozsahu. Za tímto účelem měl označit i potřebné důkazy (srov. § 52 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „správní řád“).
49. Důkazní břemeno v řízení vedeném na základě žádosti leží primárně na žadateli, nikoli na správním orgánu (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2017, č. j. 8 Azs 111/2017–36). Ve výlučném zájmu žalobce bylo, aby nejenom tvrdil, ale i adekvátně prokázal, že v relevantním období (tj. od narození dětí do jejich zletilosti) vůči osobě jiné (matce dětí) převážně zajišťoval osobní péči a výchovu všech tří dětí. Neobstarání důkazů oprávněnosti žalobcova požadavku nelze klást k tíži žalované.
50. Při posouzení žádosti žalobce správní orgán zjistil, že matka dětí H. K., posléze D., ve svém profesním životě vykazala z důvodu péče o děti období, kdy výdělečnou činnost nevykonávala vůbec, a to po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené. Toto zjištění plyne z obsahu správního spisu: v žádosti o starobní důchod žalobce neuplatnil období péče o děti; z evidenčních listů důchodového pojištění a osobního listu důchodového pojištění se nepodává, že by došlo k poklesu vyměřovacích základů žalobce, tj. že by čerpal mateřskou, rodičovskou dovolenou či tzv. ošetrovné při nemoci nezletilých dětí; v podkladech jsou patrné jen dvě vyloučené doby; a to sedm dnů v roce 1987 a 172 dnů v roce 1989 (tj. již v období zletilosti obou dětí). Žalobce uvedené ostatně ani nerozporoval.
51. Žalobce v žádosti o výchovné uvedl, že o děti pečoval druhý rodič v menším rozsahu. Ze spisu je přitom zjevné, že otec dětí byl po celou dobu, tj. od narození obou dětí do jejich zletilosti, zaměstnán na plný úvazek; a vykonával vedlejší pracovní činnost (jak ostatně sám uvádí v žalobě). Uvedené podklady nevykazují záznamy ani o čerpání ošetrovného z důvodu

nemoci dětí či o práci na zkrácený úvazek. Neplyne z nich, že by v období od narození dětí do jejich zletilosti došlo k poklesu vyměřovacích základů žalobce (je tak nutno odmítnout i žalobní tvrzení, že v důsledku péče o děti v době pro rozvodu došlo k poklesu příjmů žalobce). V tomto kontextu proto nemůže obstát názor žalobce, že od narození do zletilosti osobně a v největším rozsahu pečoval o své děti a že zároveň v uvedeném období o děti nepečovala jiná osoba.

52. Naopak. Je nesporné, že v prvních letech života obou nezletilých dětí představovala hlavní pečující osobu matka: ona čerpala mateřskou a následně rodičovskou dovolenou, zatímco otec docházel do zaměstnání na plný úvazek. Právě tato nevýhoda (nemožnost uplatnění, resp. horší uplatnění na trhu práce s dopady do výše příjmu pečující osoby), která zpravidla dopadala na osoby (ženy) pečující o dítě ve věku vyžadujícímu celodenní péči, má být institutem výchovného kompenzována. Ona kompenzace slouží k napravení zásahu do pracovních a výdělkových možností toho rodiče, který nastal z důvodu osobní péče o dítě, typicky právě v raném věku dítěte. Výchovné má „vyvážit“, resp. „zmírnit“ omezení vzniklé v důsledku této péče, projevující se ve výsledku negativně ve výši starobního důchodu osoby pečující v „největším rozsahu“.
53. Krajský soud na tomto místě dodává, že již v žádosti o výchovné (srov. vysvětlivka č. 3 formuláře žádosti) byl žalobce poučen o výkladu pojmu „péče v největším rozsahu“. Formulář jednoznačně vysvětluje, že za osobu, která péči zajišťovala v největším rozsahu lze zpravidla považovat tu z pečujících osob, v jejíž pracovní kariéře se v největší míře projevovaly složky výchovy, které mohly negativně ovlivnit délku doby výdělečné činnosti, pracovní úvazek či výdělky pečující osoby.
54. Správní orgán v návaznosti na čestné prohlášení žalobce vyzval k doložení skutečností podstatných pro přiznání nároku na výchovné, v jeho případě konkrétně k prokázání naplnění podmínky péče v největším rozsahu. Žalobce měl osvědčit (srov. bod 9 narativní části tohoto rozsudku), v čem spočíval větší rozsah jeho péče o děti oproti jejich matce, jak a ve kterém období ovlivnila péče o děti negativně jeho pracovní kariéru, kdo osobně a celodenně pečoval o děti v raném věku. Na výzvu žalobce reagoval čestným prohlášením, v němž pouze obecně uvedl, že s manželkou vychovávali děti společně, avšak ve větší míře on. Žádné jiné okolnosti relevantní z hlediska k prokázání naplnění podmínky péče v největším rozsahu neuvedl.
55. Správní orgán přitom postupoval v souladu s ustanoveními § 12 písm. b) a § 53 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, která mu zakládá pravomoc k provádění příslušných úkonů směřujících zejména ke zjištění či prověření splnění podmínek pro přiznání dávky. Žalobce sice výzvě vyhověl, avšak zcela povšechně. V důsledku vlastně rozporoval údaje uvedené v žádosti (v žádosti sdělil, že od narození do zletilosti o děti nepečovala jiná osoba; v reakci na výzvu pak již uvedl, že o ně pečovali s matkou společně, avšak on ve větší míře).
56. Žalovaná proto vycházela z podkladů, které si sama zajistila a ze kterých zjistila, jak již bylo uvedeno výše, že o nezletilé děti od jejich narození do rozvodu manželství o děti pečovali oba rodiče společně, přičemž to byla matka, která čerpala mateřskou a posléze rodičovskou dovolenou (tato skutečnost není žalobcem nijak sporována). Pro období po rozvodu

manželství rodičů soud schválil dohodu rodičů o svěření dětí do péče otce; to bylo synovi 11 a dceři 15 let. Z listinných materiálů neplynuly indicie, které by měly založit nárok na výchovné žalobci. Žalobce přitom k výzvě žalované nedoložil žádné relevantní informace týkající se největšího rozsahu péče o děti.

57. K závěru o tom, že otec o děti pečoval v největším rozsahu, nemůže vést ani to, že děti ve věku 11 a 15 let děti byly pro dobu po rozvodu manželství rodičů svěřeny do péče otce. Péče pracujícího rodiče o děti mimo pracovní dobu totiž spadá do výkonu jeho rodičovské odpovědnosti (povinnosti rodičů uspokojovat potřeby svých dětí po celou dobu jejich nezletilosti). Naopak celodenní péče o děti v jejich raném věku a její dopady do možností pracovního uplatnění v té době primárně pečující osoby (matky dětí) zákonodárce hodlal kompenzovat přiznáním výchovného.
58. V nynější věci žalobce sám nevyvinul potřebnou součinnost, nemohl proto být se svou žádostí úspěšný. Z napadeného rozhodnutí je zřejmé, z jakých podkladů žalovaná vycházela, jak je hodnotila, o jaké důvody žalovaná své rozhodnutí opřela. Žalovaná citovala zákonná ustanovení, ze kterých vycházela, vyložila také smysl a účel institutu výchovného. Neobstojí ani tvrzení žalobce, že správní orgán jeho tvrzení neproověřil. Správní orgán postupoval ve věci tak, aby zjistil stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti (viz § 3 správního řádu). Při zjišťování skutkového stavu si žalovaná opatřila dostatek podkladů, a následně, jak opakovaně uvedeno výše, žalobce vyzvala k doložení skutečností podstatných pro přiznání nároku za výchovné, které tvrdil a které nekorespondovaly s obsahem listinných podkladů. Na výzvu žalobce adekvátně nereagoval.
59. Námitka stran vágních a nepodložených závěrů žalované je proto nedůvodná.
60. Pokud žalobce správnímu orgánu sdělil pouze obecné informace o tom, že ve větší míře pečoval o děti právě on, vycházel správní orgán z důkazů, které měl sám k dispozici (dávkový spis žalobce). Pokud měl žalobce za to, že o děti pečoval osobně a v největším rozsahu právě on, měl na podporu svých tvrzení předložit důkazy, nebo je alespoň označit (což neučinil). Byl to on, jakožto žadatel o výchovné, koho v řízení primárně tížilo břemeno důkazní (k tomu srov. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 11. 6. 2024, č. j. 34 Ad 23/2023-33, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 19. 4. 2024, č. j. 50 Ad 11/2023-35).
61. Krajský soud pouze pro úplnost uvádí, že právě vyslovený závěr není s to zvrátit ani zmínka žalobce zaznívající poprvé až v námitkách dne 5. 6. 2023 vznesených proti prvostupňovému rozhodnutí ze dne 22. 5. 2023. Žalobce zde uvádí, že si měl správní orgán v případě pochybností, který z rodičů o nezletilé děti v největší míře pečoval, vyslechnout jeho děti V. a P. Krajský soud je přesvědčen, že žalovaná dostatečně objektivizovala rozsah péče obou rodičů na podkladě listinných důkazů obsažených ve správním spise, a identifikovala toho z rodičů, který zajišťoval péči v největším rozsahu. Z poznámky žalobce ostatně není ani patrné, k jakému životnímu období jednoho či obou dětí by se měla výpověď dětí vztahovat. Rovněž nelze akceptovat podmíněně formulovaný návrh na provedení dokazování. Správní orgán žádné pochybnosti o tom, kdo z rodičů v nynější věci poskytoval péči v největším rozsahu neměl. Takové pochybnosti z rozhodnutí ze dne 22. 5. 2023 ani neplynou. Naopak je v něm jednoznačně odůvodněno, proč v prvním stupni žalovaná nepřisvědčila tvrzení

žalobce o tom, že vykonával péči v největším rozsahu on (vyloučení matky z výdělečné činnosti v důsledku čerpání mateřské a rodičovské dovolené). Relevantní zpochybnění tohoto závěru přitom žalobce v námitkách, ani v žalobě, nepřináší. Důkaz výsledkem dětí žalobce by byl nadbytečný i s ohledem na smysl a účel výchovného, jak byl připomenut shora. Ze správního spisu je evidentní, že největší negativní dopad na pracovní uplatnění měla celodenní péče o děti v jejich raném věku právě u matky dětí. Svěření dětí do péče otce v roce 1979 pak k závěru o péči v největším rozsahu nepovede, a to s ohledem na věk dětí v době rozhodování opatrovnického soudu a obsahu výkonu rodičovské odpovědnosti (k otázce nadbytečnosti důkazů srov. přiměřeně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 7. 2022, sp. zn. 3 As 98/2020-26, bod 22).

62. Krajský soud posledně v obecné rovině souhlasí s tím, že by výchovné nemělo být přiznáno pouze na základě toho, že matka čerpala mateřskou, resp. rodičovskou dovolenou. Pro určení toho, kdo se pro účely přiznání výchovného staral o dítě v největším rozsahu, je totiž klíčové výchovu posuzovat jako celek během celého období nezletilosti. Byť tedy lze žalobci přičíst významný podíl na péči o děti po rozvodu manželství s matkou dětí, nelze uzavřít, že by péči o děti vykonával oproti matce ve větším rozsahu. Lze proto přisvědčit závěru žalované, že žalobce neprokázal naplnění všech podmínek pro přiznání nároku na výchovné.

VII. Závěr a náklady řízení

63. Krajský soud na základě shora uvedeného dospěl k závěru, že žalobou napadené rozhodnutí je přezkoumatelné a zákonné. V řízení soud rovněž neshledal žádné vady, k nimž by soud musel přihlédnout z úřední povinnosti. Krajský soud proto žalobu jako nedůvodnou zamítl (§ 78 odst. 7 s. ř. s.).
64. O náhradě nákladů řízení mezi účastníky soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalobce v řízení úspěšný nebyl a žalovanému nad rámec jeho úřední činnosti žádné náklady nevznikly. Soud proto žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů od doručení tohoto rozhodnutí k Nejvyššímu správnímu soudu.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti tomuto rozsudku odmítne pro nepřijatelnost, pokud nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.

Podmínkou řízení o kasační stížnosti je povinné zastoupení stěžovatele advokátem, pokud stěžovatel nebo jeho zástupce nemá vysokoškolské právnické vzdělání.

V Ostravě 22. srpna 2024

JUDr. Kateřina Štěpánová, Ph.D.
samosoudkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje J.V.

